

INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF
MOUNT ARARAT AND NOAH'S ARK
I .
ULUSLARARASI AĞRI DAĞI VE
NUH' UN GEMİSİ SEMPOZYUMU

EDITED BY - **Editor**
OKTAY BELLD

INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF
MOUNT ARARAT AND NOAH'S ARK
I .
ULUSLARARASI AĞRI DAĞI VE
NUH' UN GEMİSİ SEMPOZYUMU

EDITED BY - **Editor**
OKTAY BELLD

I. INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF
MOUNT ARARAT AND NOAH'S ARK

I. ULUSLARARASI AĞRI DAĞI VE
NUH'UN GEMİSİ SEMPOZYUMU

**“I. INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF MOUNT ARARAT AND NOAH’S ARK
I. ULUSLARARASI AĞRI DAĞI VE NUH’UN GEMİSİ SEMPOZYUMU”**

Ağrı Valiliği Doğubayazıt Kaymakamlığı’nın Ev Sahipliğinde, İstanbul Üniversitesi Avrasya Arkeoloji Enstitüsü, Erzurum Atatürk Üniversitesi ve ÇEKÜL Vakfı’nın Organizasyonu ile 7-11 Eylül 2005 Tarihleri Arasında Doğubayazıt’ta Vali Kutlu Aktaş Konferans Salonu’nda Gerçekleştirilmiştir.

Tasarım ve Uygulama
A. Ümit Yılmaz

Kapak Resmi
Büyük ve Küçük Ağrı Dağı
(Oktay BELLİ)

Renk Ayrımı
Has Renk Ayrımı Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

Baskı ve Cilt
Matbaa Çözümleri San. ve Dış Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sok. Fatih Sanayi Sitesi No:12/112 Topkapı İstanbul/TÜRKİYE
Tel.: +90 212 674 39 80 Fax: +90 212 565 00 61
info@duplicate.com.tr

İlk Basım 2007, İstanbul

Yayın Hakları
Prof. Dr. Oktay BELLİ

Doğubayazıt Kaymakamlığı Kültür Yayınları Nr. 2

Tüm Hakları Saklıdır. Kaynak Belirtmek Koşulu ile Yararlanılabilir.

ISBN: 975-6845-14-7

Bu kitap, Doğubayazıt Kaymakamlığı, Limak Holding, Nurol Holding, Özaltın İnşaat ve Sanayi A.Ş. ile Noah’s Ark Ministries International (NAMI) sponsorluğunda basılmıştır.

Kitapta Yer Alan Makalelerin Her Türü Bilimsel ve Yasal Sorumluluğu, Yazarlarına Aittir.

I. INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF MOUNT ARARAT AND NOAH'S ARK

I. ULUSLARARASI AĞRI DAĞI VE NUH'UN GEMİSİ SEMPOZYUMU

Edited by - Editör
OKTAY BELLİ

VIEW OF THE MOUNTAIN OF S. PETER, NEAR THE TOWN OF S. PETER, IN THE PROVINCE OF BURGUNDY, FRANCE.

THE MOUNTAIN OF S. PETER, NEAR THE TOWN OF S. PETER, IN THE PROVINCE OF BURGUNDY, FRANCE.

CONTENTS İÇİNDEKİLER

Halil İbrahim AKPINAR ÖNSÖZ.....	XII
Celalettin DEMİRCİOĞLU ÖNSÖZ.....	XIV
Oktay BELLİ FOREWORD.....	XVII
SUNUŞ.....	XX
Oktay BELLİ MOUNT ARARAT THOUGHT HISTORY.....	1
TARİH BOYUNCA AĞRI DAĞI.....	4
Noah's Ark Ministries International (NAMI) NEW EVIDENCE IN THE SEARCH FOR NOAH'S ARK.....	22
NUH'UN GEMİSİ ARAŞTIRMALARINDA YENİ KANITLAR.....	34
Oktay EKİNCİ THE MOUNTAIN THAT EMBRACES THE WHOLE WORLD.....	38
DÜNYAYI KUCAKLAYAN DAĞ.....	41
Metin SÖZEN EASTERN ANATOLIA'S UNCEASING ABUNDANCE.....	45
DOĞU ANADOLU'NUN DİNMEYEN BERKETİ.....	47
Oktay BELLİ THE REGION OF MOUNT ARARAT IN THE EARLY IRON AGE.....	49
ERKEN DEMİR ÇAĞI'NDA AĞRI DAĞI BÖLGESİ.....	53
Oktay BELLİ, Hüseyin TUROĞLU DISPERSAL FEATURES AND LAND USE METHODS OF THE EARLY IRON AGE AND URARTIAN PERIOD SETTLEMENTS IN AĞRI (ARARAT) MOUNT REGION.....	72
AĞRI DAĞI BÖLGESİ'NDE ERKEN DEMİR ÇAĞI VE URARTU DÖNEMİ YERLEŞMELERİNİN YAYILIMI VE ARAZİDEN FAYDALANMA YÖNTEMLERİ.....	73
Selim PULLU TWO HOLY MOUNTAINS IN ANATOLIA ARARAT AND ARGAIOS.....	82
ANADOLU'DA İKİ KUTSAL DAĞ AĞRI – ERCİYES.....	83
Murat AVCI THE FORMATION AND MECHANISMS OF THE GREAT TELÇEKER EARTHFLOW WHICH ALSO CREPT NOAH'S ARK!, MOUNT ARARAT, EASTERN TURKEY.....	89
Yıldırım GÜNGÖR, Sabah Yılmaz ŞAHİN LİTOLOJİKAL PROPERTIES OF AĞRI (ARARAT) MOUNTAIN.....	97
AĞRI DAĞI'NIN LİTOLOJİK ÖZELLİKLERİ.....	98
Gerrit AELTEN REMAINDERS OF NOAH'S ARK AND REMARKABLE EYEWITNESS ACCOUNTS.....	103
Cevat BAŞARAN, Ali Yalçın TAVUKÇU, Vedat KELEŞ THE EXPLORATION OF NOAH'S ARK FROM PAST UNTIL NOW.....	108
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE NUH'UN GEMİSİ ARAŞTIRMALARI.....	109

R. GIUSEPPE	115
<i>ARK RESEARCH</i>	
Hasan GEYİKOĞLU	
<i>RULE OF THE QARA-QUYUNLUS AROUND MOUNT ARARAT AND</i>	
<i>ACTIVITIES OF THE SA'DLU SEPT</i>	126
<i>AĞRI DAĞI ÇEVRESİNDE KARA-KOYUNLU HÂKİMİYETİ VE</i>	
<i>SA'DLU OYMAĞININ FAALİYETLERİ</i>	127
Hüseyin YURTTAŞ	
<i>AĞRI / HAMUR ŞOŞİK (KARLICA) CASTLE</i>	132
<i>AĞRI / HAMUR ŞOŞİK (KARLICA) KALESİ</i>	133
Ahmet Ali BAYHAN	
<i>ALADAĞ AND SUMMER İLHANID PALACES ACCORDING TO THE HISTORICAL SOURCES</i>	143
<i>YAZILI KAYNAKLARA GÖRE ALADAĞ VE YAZLIK İLHANLI SARAYLARI</i>	144
Haldun ÖZKAN	
<i>THE HAMUR DOME</i>	153
<i>HAMUR KÜMBETİ</i>	154
Yasin KILIÇ	
<i>A STUDY OF LEGENDS AND BELIEFS OF MOUNT ARARAT</i>	161
<i>AĞRI DAĞI EFSANE VE İNANIŞLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME</i>	163
Asnu-Bilban YALÇIN	
<i>NOAH AND HIS ARK IN THE EARLY CHRISTIAN AND BYZANTINE PERIOD:</i>	
<i>SYMBOL AND ICONOGRAPHY</i>	169
<i>ERKEN HİRİSTİYANLIK VE BİZANS'TA NUH VE GEMİSİ: SEMBOL VE İKONOĞRAFI</i>	170
Abdullah Emin ÇİMEN	
<i>THE REASONS FOR THE COLLAPSE OF NOAH'S SOCIETY AND THE APPROACH OF THE QURAN TO</i>	
<i>DETERMINISM WITHIN THE CONTEXT OF THE HOLY BOOK</i>	185
<i>NUH TUFANI BAĞLAMINDA KUR'ÂN-I KERİM'İN DETERMİNİZM OLGUSUNA</i>	
<i>YAKLAŞIMI VE NUH TOPLUMUNUN ÇÖKÜŞ NEDENLERİ</i>	186
Yusuf ÇETİN	
<i>AN OTTOMAN MOSQUE IN TOPRAKKALE VILLAGE (THE OLD ELEŞKİRT CENTER):</i>	
<i>THE OTTOMAN MOSQUE OF TOPRAKKALE VILLAGE</i>	193
<i>ESKİ ELEŞKİRT KAZA MERKEZİ OLAN TOPRAKKALE KÖYÜNDE BİR OSMANLI CAMİSİ:</i>	
<i>TOPRAKKALE KÖYÜ CAMİİ</i>	195
Burcu PELVANOĞLU	
<i>HERMENEUTICS APPROACHES TO NOAH'S FLOOD</i>	201
<i>NUH TUFANI'NA HERMENEUTİK BAKIŞ</i>	202
Bahattin DARTMA	
<i>THE COMMON VOLVE OF HISTORY: NOAH'S ARK</i>	208
<i>TARİHİN ORTAK DEĞERİ: NUH'UN GEMİSİ</i>	211
Nuri SEÇGİN	
<i>THE RAINBOW THEME OF THE DELUGE IN THE OLD TESTAMENT AND</i>	
<i>THE DIFFERENT MEANINGS OF RAINBOW SYMBOL</i>	219
<i>TEVRAT'IN TUFAN YORUMUNDA GÖKKUŞAĞI İMGESİ VE</i>	
<i>GÖKKUŞAĞININ FARKLI SİMGESEL ANLAMLARI</i>	220
Ali Rafet ÖZKAN	
<i>NOAH'S FOOTSTEPS IN THE REVELATIONS</i>	229
<i>VAHİYDE NUH'UN AYAK İZLERİ</i>	230

Gül SARIDİKMEN	
<i>AFTER THE DELUGE: DRUNKENNESS OF NOAH</i>	238
<i>TUFANDAN SONRA: NUH'UN SARHOŞLUĞU</i>	240
İsa YÜCEER	
<i>THE THEOLOGICAL SIDE OF NOAH DELUGE</i>	248
<i>NUH TUFANININ TEOLOJİK YÖNÜ</i>	250
Nilüfer ÖNDİN	
<i>THE FORM-SIGNIFICANCE RELATIONSHIP OF THE FLOOD SCENES IN WESTERN ART</i>	258
<i>BATI SANATINDA TUFAN SAHNELERİNİN FORM-ANLAM İLİŞKİSİ</i>	259
Elmas ŞAHİN	
<i>REFLECTION OF THE MOUNT ARARAT AND NOAH'S ARK IN LITERATURE</i>	266
<i>NUH'UN GEMİSİ VE AĞRI DAĞININ EDEBİYATA YANSIMASI</i>	268
M. Zeki DUMAN	
<i>THE REDISCOVERY OF THE SACRED IN MODERN SOCIETIES</i>	273
<i>MODERN TOPLUMLARDA KUTSALIN YENİDEN KEŞFİ</i>	274
Selçuk SEÇKİN	
<i>THE DESCRIPTION OF THE DELUGE AND NOAH'S ARK IN THE TIME OF BYZANTINE AND MEDIEVAL AGE</i>	283
<i>BİZANS İLE ORTAÇAĞ AVRUPASI'NDA TUFAN VE NUH'UN GEMİSİ'NİN BETİMLENMESİ</i>	285
Müjgan ÇAKIR	
<i>NOAH'S MIRACLE ACCORDING TO THE KISAS-I ENBİYÂ AND MUCİZÂT-NÂME</i>	293
<i>KISAS-I ENBİYÂ VE MUCİZÂT-NÂMELEERDE HZ. NÛH'UN MUCİZELERİ</i>	295
Ali Nihat KUNDAK	
<i>NOAH'S ARK AND THE DELUGE IN OTTOMAN MINIATURES</i>	303
<i>OSMANLI MİNYATÜRLERİNDE NUH'UN GEMİSİ VE TUFAN</i>	305
Zehra ÇAKMAKTEPE	
<i>STUDY OF MOUNT ARARAT AND NOAH'S ARK IN DIVANS</i>	311
<i>DİVANLARDA AĞRI DAĞI VE NUH'UN GEMİSİ'NİN İŞLENİŞİ</i>	312
Yakup YİĞİT	
<i>A BRIEF HISTORY OF RESEARCHES FOR NOAH'S ARK</i>	321
<i>AĞRI DAĞI VE NUH'UN GEMİSİ ARAŞTIRMALARININ TARİHÇESİ</i>	322
Mehmet TEYFUR	
<i>THE SITUATION AND IMPORTANCE OF MOUNT ARARAT IN THE LIFE OF THE REGION'S PEOPLE</i>	328
<i>AĞRI DAĞI'NIN BÖLGE İNSANININ YAŞAMI İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ</i>	329
Ziya Zakir ACAR	
<i>TÜRKİYE'S HAND REACHING THE SKY: MOUNT AĞRI (ARARAT)</i>	336
<i>TÜRKİYE'NİN GÖĞE UZANAN ELİ: AĞRI DAĞI</i>	338
Hanife KONCU	
<i>PROPHET NOAH AND THE FLOOD IN CLASSICAL TURKISH POETRY</i>	342
<i>KLÂSİK TÜRK ŞİİRİNDE HZ. NÛH VE TUFANI</i>	343
Gönül CANTAY	
<i>THE NOAH ARK'S CONSTRUCTION DESCRIPTIONS</i>	350
<i>NUH'UN GEMİSİNİN İNŞAI TASVİRLERİ</i>	351

Mehmet İNBAŞI	
<i>ÇILDIR EYALETİS AND GOVERNORS IN THE SECOND HALF OF 18TH CENTURY</i>	359
<i>XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA ÇILDIR EYÂLETİ VE İDARECİLERİ</i>	360
Hamza GÜNDOĞDU	
<i>STYLISTIC FEATURES OF THE GATES OF THE İSHAK PASHA PALACE</i>	372
<i>ÜSLUP AÇISINDAN İSHAK PAŞA SARAYI KAPILARI</i>	373
Yüksel BİNGÖL	
<i>COMPOSING A CHRONOGRAM FOR THE İSHAK PASHA PALACE</i>	382
<i>İSHAK PAŞA SARAYI'NIN TARİHLENDİRİLMESİ</i>	384
Müzahir KILIÇ	
<i>AN ANALYTICAL APPROACH TO İSHAK PAŞA PALACE'S INSCRIPTIONS</i>	391
<i>İSHAK PAŞA SARAYI KİTABELERİNE TAHLİLÇİ BİR YAKLAŞIM</i>	393
Vedat Evren BELLİ	
<i>REASONS OF DETERIORATION OF STONES IN İSHAK PAŞA PALACE</i>	400
<i>İSHAK PAŞA SARAYI'NDAKİ TAŞLARIN BOZULMA NEDENLERİ</i>	401
M. Salih MERCAN	
<i>THE PARLIAMENTARIAN OF AĞRI FROM CONSTITUTIONALISM TO REPUBLIC</i>	415
<i>MEŞRUTİYET'TEN CUMHURİYET'E AĞRI MİLLETVEKİLLERİ</i>	416
Şahabettin ÖZTÜRK	
<i>ALACALI AND STONE BRIDGE OF DOĞUBAYAZIT REGION</i>	421
<i>ALACALI VE DOĞUBAYAZIT BÖLGESİ TAŞ KÖPRÜLERİ</i>	422
Turgut KARABEY	
<i>AHMED-I HÂNÎ (1651-1707): HIS LIFE, WORK AND MESNEVİ, MEM O ZİN</i>	429
<i>AHMED-İ HÂNÎ (1651-1707): HAYATI, ESERLERİ VE MEM O ZİN MESNEVİSİ</i>	430
Faruk KAYA	
<i>THE REASONS FOR THE DISPLACEMENT OF THE CITY OF DOĞUBAYAZIT AND</i>	
<i>THE RESULTS OF THIS DISPLACEMENT</i>	435
<i>DOĞUBAYAZIT ŞEHRİNİN YER DEĞİŞTİRME OLAYINA NEDEN OLAN</i>	
<i>FAKTÖRLER VE YER DEĞİŞTİRMENİN SONUÇLARI</i>	436
Yıldırım GÜNGÖR	
<i>HOW TO CLIMB TO MOUNT AĞRI (MOUNT ARARAT)</i>	447
<i>AĞRI DAĞI'NA NASIL TIRMANILIR</i>	448
Orhan DENİZ	
<i>MOUNT ARARAT AND ITS EVALUATION IN TERMS OF MOUNTAINEERING TOURISM</i>	456
<i>AĞRI DAĞI VE DAĞCILIK TURİZMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ</i>	457
Necmettin ELMASTAŞ, Selahattin POLAT	
<i>AYRANCILAR (DEVİRİŞ) THERMAL WATER SOURCE</i>	466
<i>AYRANCILAR (DEVİRİŞ) JEOTERMAL SU KAYNAKLARI</i>	467
Erol KILIÇ	
<i>THE VISUAL PANORAMA OF MOUNT ARARAT AND ITS ENVIRONMENT</i>	
<i>WITH OLD GRAVURES AND PHOTOGRAPHS</i>	472
<i>ESKİ GRAVÜR VE FOTOĞRAFLARLA AĞRI DAĞI VE ÇEVRESİNİN GÖRSEL VİZYONU</i>	473
Murat GÖKALP	
<i>THE IMPORTANT PLACES OF DOGUBEYAZIT IN TURKISH TOURISM;</i>	
<i>REASONS THAT OBSTRUCT TOURISM</i>	481
<i>TÜRKİYE TURİZMİNDE DOĞUBEYAZIT'IN YERİ VE ÖNEMİ; TURİZMİ ENGELLEYEN NEDENLER</i>	483

Mehmet Nuri TAŞDEMİR	
<i>MOUNT AĞRI (ARARAT) AND REGIONAL ECONOMY</i>	487
<i>AĞRI DAĞI VE BÖLGE EKONOMİSİ</i>	489
Ebu Muhsin BULUT	
<i>BELIEF TOURISM ACCORDING TO MOUNT ARARAT AND NUH'S ARK</i>	493
<i>İNANÇ TURİZMİ AÇISINDAN AĞRI DAĞI VE NUHUN GEMİSİ</i>	494
Adem ÇELİK	
<i>THE CARPETS SEEN AMONG THE HALF-NOMADIC TRIBES</i>	503
<i>AT THE FOOT OF MOUNT AĞRI (ARARAT)</i>	504
Ali İhsan KOLCU	
<i>MOUNT IMAGE IN AHMET MUHIP DIRANAS'S POEMS</i>	514
<i>AHMET MUHIP DIRANAS'IN ŞİİRLERİNDE DAĞ İMGESİ</i>	515
Kâzım KÖKTEKİN	
<i>VOCAL CHARACTERISTICS OF DOĞUBAYAZIT LOCAL DIALECT</i>	519
<i>DOĞUBAYAZIT AĞZININ SES ÖZELLİKLERİ</i>	520
Abdurrahman KOLCU	
<i>A CRITIZATION OF THE FEODAL SYSTEM IN ÖMER POLAT'S NOVEL NAMED "DILAN"</i>	525
<i>ÖMER POLAT'IN DILAN ADLI ROMANINDA FEODAL DÜZENİN ELEŞTİRİSİ</i>	526
Gündegül PARLAR	
<i>THE ARTISTIC ASPECTS OF COINS USED BY THE EYYUBIS WHO HAD</i> <i>A POLITICAL PRESENCE IN EASTERN ANATOLIA</i>	533
<i>DOĞU ANADOLU'DA SİYASAL VARLIK GÖSTEREN EYYUBİLER'İN SİKKELERİNİN SANAT YÖNLERİ</i>	534
Seyit Battal UĞURLU	
<i>LOVE AND CUSTOM CONFLICT IN MOUNT ARARAT LEGEND</i>	543
<i>AĞRIDAĞI EFSANESİNDE AŞK VE TÖRE ÇATIŞMASI</i>	545
Muammer DEMİREL	
<i>ARMENIAN EVENTS AT AĞRI AND DOĞUBAYAZIT</i>	554
<i>AĞRI VE DOĞUBAYAZIT'TA ERMENİ OLAYLARI</i>	555
Yaşar KALAFAT	
<i>WOLF IN EASTERN ANATOLIAN FOLK CULTURE</i>	562
<i>DOĞU ANADOLU HALK KÜLTÜRÜNDE KURT</i>	563
A.Murat AKTEMUR, İ.Umut KUKARACI	
<i>THE TOMB STONES IN HUMAN SCULPTURE FORM IN YILDIRIMTEPE (RABAT) – ÇILDIR</i>	568
<i>ÇILDIR-YILDIRIMTEPE (RABAT) KÖYÜNDEKİ MEZAR TAŞLARI</i>	569
Kemal POLAT	
<i>MOUNTAIN CULT IN MIDDLE ASIA MOUNTAIN OF SULEIMAN OŞ IN KIRGIZISTAN</i>	578
<i>ORTA ASYA'DA DAĞ KÜLTÜ VE KIRGIZİSTAN-OŞ SÜLEYMAN DAĞI</i>	579
Şevket ALP	
<i>THE EXOTIC ORNAMENTAL PLANTS TRANSMITTED THROUGH CULTURE</i>	589
<i>KÜLTÜRLE GELEN SÜS BİTKİLERİ</i>	590
Güzin Sühran BELLİ, Oktay BELLİ	
<i>THE TRADITIONAL CUISINE CULTURE AND FOOD IN DOĞUBAYAZIT REGION</i>	597
<i>DOĞUBAYAZIT BÖLGESİNİN GELENEKSEL MUTFAK KÜLTÜRÜ VE YEMEKLERİ</i>	598

The book
**“I. INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF MOUNT ARARAT AND NOAH’S ARK-
I. ULUSLARARASI AĞRI DAĞI VE NUH’UN GEMİSİ SEMPOZYUMU”**,
has been published jointly by
the Province of Ağrı, the District of Doğubayazıt, and the
Noah’s Ark Ministries International (NAMI).

We are grateful for this important support made to scientific research.

**“I. INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF MOUNT ARARAT AND NOAH’S ARK-
I. ULUSLARARASI AĞRI DAĞI VE NUH’UN GEMİSİ SEMPOZYUMU”**,
adlı kitabın yayınlanması,
Ağrı Valiliği - Doğubayazıt Kaymakamlığı ve Uluslararası Nuh’un Gemisi Bakanlıkları (NAMI)
tarafından desteklenmiştir.

Bilimsel çalışmalara yapılan bu önemli destekten dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

ÖNSÖZ

Halil İbrahim AKPINAR¹

I. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu (E. Muhsin Bulut)

Her karışık tarih ve kültürle yoğrulmuş Anadolu'muz tanınmaya, tanıtılmaya ihtiyacı olan en önemli zenginlikleri bağrında taşımaktadır. Bu zenginlikler arasında sadece Ülkemizin değil dünyanın da en önemli ve en ilgi çekici kültür varlıklarından olan gerek kültür turizmi, gerekse inanç turizmi açısından büyük önem teşkil eden Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu'nun 2005 yılında ilimizde düzenlemiş ve bunun bilim dünyasının hizmetine sunulmuş olmasından büyük mutluluk taşımaktayım.

2005 yılında Valiliğimizin ev sahipliğinde yapılan Uluslar arası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu ülkemiz inanç Turizmi noktasında ciddi bir aşamadır. Ağrı Dağı'nda varlığına inanılan Nuh'un Gemisi ile ilgili bilimsel araştırmalar oldukça yenidir. Bu bağlamda yapılacak bilimsel araştırmaların yaygınlaştırılması oldukça önemlidir. Bildirilerde yer alan değerli bilgiler bu konunun aydınlanmasında önemli bir rol oynayacaktır. Bu kitabın basılması ve bilim dünyasında kaynak olarak kullanılması kayda değer bir çalışmadır.

Ağrı Dağı 5137 metre yüksekliği ile ülkemizin çatısı konumundadır. İlçeye daha kilometrelerce kala karlı zirvesiyle bir doğa harikası karşılar sizi. Bu heybetli dağ, Ağrı Dağı'dır. Yaklaştıkça büyüklüğü ve güzelliği daha iyi anlaşılmaktadır. Efsanelere, şüirlere, romanlara konu olmuş; tarih boyunca insanların ilgisini çekmiştir. Zirvesi yılın her gününde karla kaplı olan Ağrı Dağı, Büyük Tufan'da Hz. Nuh'un gemisinin oturduğuna inanılan yerdir. Bu yüzden araştırmacıların ve bilim adamlarının da ilgi odağı olmuştur. Halen Avrupa'da ve diğer batı ülkelerinde Ağrı Dağı

¹ Halil İbrahim AKPINAR, Ağrı Valisi - TÜRKİYE

adına, Nuh'un Gemisi adına okullar ve şirketler açılmakta, kutsal kitaplarda geçmesi sebebiyle de toplumlarca kutsal kabul edilmekte ve dini amaçla ziyaret edilmektedir. İşte böyle önemli iki değer in bölgemizde bulunması bizler için eşi bulunmaz bir gelir kaynağıdır. Tabii ki bu kaynaklarımızın harekete geçmesi de ancak bilinçli bir tanıtım sayesinde mümkün olabilecektir.

Uluslar Arası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu gibi kültürel çalışmalar bölgenin yapısının ve tarihinin uzman kişilerce ele alınıp incelenmesi hem bu kültürel varlıklar hakkındaki gerçeklerin ortaya çıkmasını hem de bunların yurtda ve dünyada gündeme gelerek daha geniş kitlelerce tanınmasını sağlar. Bu yüzden bu çalışmaya gönüllü olarak katılmış değerli araştırmalarını ve bilgi birikimlerini bizlerle paylaşmış olan tüm katılımcılara kendim ve serhat şehri olan Ağrı adına teşekkürü borç bilirim. Değerli araştırmacı ve bilim adamlarımızın bu katkılarının tüm insanlığın ortak malı olan bu kültürel varlıklarımızın tanıtılması ve yaşatılması açısından çok önemli olan bu görevi yaptıklarından dolayı büyük bir sorumluluk yükünü gelecek kuşaklara aktarmış olurlar.

Bizler yerel yönetimler olarak bu tarihi ve doğal değerlerimizin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması hususunda önemli atılımlar başlatmış durumdayız. Ağrı Dağı'nda 1. kampa kadar yol yapımı projelerimiz arasındadır. İshakpaşa Sarayı yolu yapımı Saraya kadar olan kısmı bitmiş ve sarayın restorasyon çalışmaları devam etmektedir. Meteor Çukurunun da temizlenmesi ve çevre düzenlemesi projesi yapılmış olup uygulama işleri için sezonu beklenmektedir. İlçe halkınca da büyük değer taşıyan Eski Beyazıt Camii restore edilmiş olup ibadete açılmıştır. Saray mezarlığında kazı çalışmaları yapılmış, gerek mezarlık gerekse mezarlık içindeki mescit ile Hamur Kümbeti'nin proje çalışmaları devam etmektedir. Urartu Kalesi projesi tamamlanmış uygulama işleri için yaklaşık maliyet hesapları yapılmaktadır.

İnanç turizmi noktasında oldukça zengin olan ilimizin bilimsel kongre merkezi olma cazibesine Valilik olarak her türlü kolaylık sağlanacaktır.

2005 yılında bu Sempozyumun yapılmasında çok büyük çaba harcayan ve sempozyuma sunulan bildirimleri düzenleyerek bu önemli kitabı hazırlayan Prof. Dr. Oktay Belli ve Valiliğimde emeği geçen hemen herkese teşekkür eder, saygılar sunarım.

ÖNSÖZ

Cemalettin DEMİRCİOĞLU¹

I. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu (E. Muhsin Bulut)

Ülkemizin en doğusunda yer alan ve çok önemli bir sınır kenti olan Doğubayazıt'ın turizm potansiyeli oldukça yüksektir. Yaz kış her mevsim görülebilecek tarihi ve doğal güzelliklerinin var olması turizm sezonunun tüm yıla yayılmasını beraberinde getirmektedir. Burada bize düşen en önemli görev alt yapı eksikliklerin giderilmesi, tarihi ve doğal güzelliklerin bozulmadan gelecek kuşaklara aktarılması ve ilçemizin tanıtımının etkin olarak yapılmasıdır.

İlçemizin tanıtımı konusunda bundan önce iki önemli sempozyum düzenlenmiş ve bunlardan birincisi kitap haline getirilerek bu bölgeye ilgi duyan insanların istifadesine sunulmuştur. 7-11 Eylül 2005 tarihinde düzenlenen "I. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu" ise çeşitli nedenlerle kitaplaştırılamamış, bu durum yeni bir sempozyumun düzenlenmesi konusunda bir engel olarak kalmıştır.

Yoğun bir emeğin sonucu olan bu kitap sayesinde ilçemizin bir inanç turizmi merkezi olması hedefine bir adım daha yaklaşmış bulunuyoruz. Kutsal bir kimlikle Ağrı Dağı, Nuh'un Gemisi ve henüz Ülkemizde de yeterince tanınmayan bilge kişi Ahmedi Hani'nin yakın bir gelecekte muhteşem İshak Paşa Sarayı kadar ilçemizle birlikte anılıyor olması en önemli hedefimizdir.

2008 yılında "Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu" nun ikincisini düzenleyerek hedeflerimize ulaşmada yeni bir ivme yakalamayı düşünüyoruz. Bu konuda gerek Devletimizin

¹ Cemalettin DEMİRCİOĞLU, Doğubayazıt Kaymakamı - TÜRKİYE

Ağrı Dağı (Muhlis Lortoğlu)

kurumlarının, gerekse her kesimden insanların bizlere verdikleri destek en büyük cesaret kaynağımızdır.

2005 yılında düzenlenen Uluslararası Sempozyumuna maddi katkılarından dolayı Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermayesi Merkez Müdürlüğü'ne, Sempozyumu himayelerine alan Ağrı Valiliğine, Sempozyumda aktif görev alan ve kitabımızın editörlüğünü yapan İstanbul Üniversitesi Avrasya Arkeoloji Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Oktay BELLİ'ye, Kültür ve Turizm İl Müdürü E.Muhsin BULUT'a, sempozyuma katılan değerli bilim adamlarına ve araştırmacılara ve emeği geçen herkese ayrıca; kitabın basımında bizlere destek olan Ağrı Valisi Sayın Halil İbrahim AKPINAR'a, Ağrı Milletvekili Sayın Doç. Dr. Yaşar ERYILMAZ'a, maddi katkılarından dolayı Sayın Noah's Ark Ministries International'a (NAMI), Sayın Nuri ve Hayrettin ÖZALTIN'a (Özaltın İnşaat Ticaret ve Sanayi A.Ş.), Sayın Nihat ÖZDEMİR'e (Limak Holding), Sayın Erol ÇARMIKLI'ya (Nurol Holding) ve kitabın basımında çok emek veren Doğubayazıt gönüllüsü Ahmet ERTUĞRUL ile basımı çok titiz bir çalışma ile gerçekleştiren başta Prof. Dr. Oktay BELLİ olmak üzere, Matbaa Çözümleri Sanayi ve Dış Ticaret Ltd. Şti'nin sahipleri Binnur ve Levent KOSOVA'ya teşekkürü bir borç bilirim.

FOREWORD

The Great and Little Mount Ararat

“**T**he Land Where the Sun Rises: Doğubayazıt Symposium” was conducted with a joint organization of Istanbul University Euroaisa Archaeology Institute, Erzurum Atatürk University and ÇEKÜL, under the hospitality of Ağrı Governorship and Doğubayazıt district. The archaeology, history, geography, literature, sociology, art history, music, ethnography and tourism of the region were thoroughly discussed for the first time, and this great book, aimed to provide aid to the future researchers, was prepared.

This significant book, named as “*The Land Where the Sun Rises: Doğubayazıt Symposium*”, published by Mr. Selahattin Bayazıt, a businessman from Bayazıt, was chosen as the most successful publication regarding archaeology in 2004 in Turkey.

Two years later The First International Symposium of Mount Ararat and Noah’s Ark was arranged again in Doğubayazıt between 7-11 September 2005. This symposium was the beginning of an important era in the cultural history of Doğubayazıt, neighbouring Eastern Anatolia, Caucasasia and Iran regions. Although religious beliefs and myths regarding Mount Ararat and Noah’s Ark are also valid in the neighboring countries such as Armenia, Georgia, Iran, Nakhichevan and Azerbaijan, the symposium was first arranged in Doğubayazıt. The honor, without any suspicion, belongs to the Turkish Republic, Ağrı province, General Directorate of Museums, Ağrı Provincial Directorate of Culture and Tourism, and the hosting Doğubayazıt District, Istanbul University, Erzurum Atatürk University and ÇEKÜL Foundation.

Doğubayazıt plays the role as a bridge between Anatolia and Central Asia, thus reflects a cul-

tural synthesis of eastern and western civilizations. In addition, Doğubayazıt, similar to Kültepe (*Kaneş*) in Central Anatolia, is the oldest international trade spot in Anatolia. The Silk Route coming from India, Afghanistan, Northwestern Iran in the east and passing through Doğubayazıt, continues towards the inner part of Anatolia and Trabzon port. The lack of consideration of the cultural and trading features of Doğubayazıt region hitherto is a great flaw. These symposiums will provide new dimensions in the historical, commercial and cultural identity of Doğubayazıt region.

One of the most important missions of a scientist working in a university is to show sensitivity towards the problems of the country and to provide solutions to such problems. Unshared knowledge has no value. For this reason, colleagues in our universities have to meet with local people and lay the knowledge on the hands of the people.

History, archaeology, art history, geography, geology, ethnography, literature, theology, sport, tourism, natural environment and cultural materials of Mount Ararat and its vicinity were thoroughly discussed during the symposium. Various decisions were taken regarding the protection, conservation and touristic activities of the historical and natural material in Mount Ararat and its vicinity.

More than 120 researchers in the symposium reached useful conclusions by discussing various subjects regarding Mount Ararat and Noah's Ark. Mountain climbers, astronauts and tourism authorities have speculated on Mount Ararat and Noah's Ark up to the present. However, more than 120 researchers discussed the problems in scientific grounds and shared their knowledge with the local people for the first time in this symposium. In this point of view, The First International Symposium of Mount Ararat and Noah's Ark is a landmark for the region and Turkey. Our only wish is to be able to hold this symposium every 2 or 3 years and let it become a tradition in the future. Because then Doğubayazıt will become the centre of "*religion tourism*" with the aid of such symposiums.

The host of the symposium was the Ağrı Governorship, Directorate of Provincial Culture and Tourism and Doğubayazıt district. Ağrı Governorship, Directorate of Provincial Culture and Tourism and Doğubayazıt district have made everything possible for the success of the symposium. Hotel and food expenses of almost all participant were paid by the allocation of Directorate of Provincial Culture and Tourism and Ağrı Governorship. The organization was such a success that everyone expressed their pleasure all the time. For this reason, it is an honor to thank Mr. Yusuf Yavaşcan, the Governor of Ağrı, Mr. Abdülrauf Ulusoy, the Kaymakam of Doğubayazıt, Mr. Ebu Muhsin Bulut, Director of Ağrı Provincial Culture and Tourism, and Mr. Erol Abaylı, who undertook the secretariat mission with success.

Ishak Paşa Palace was again drawn by a Turkish artist, Mr. Cemal Akyıldız, whom we took to Doğubayazıt 7 months before the symposium. I am very grateful to the far-sighted Mr. Yusuf Yavaşcan, the Governor of Ağrı and Mr. Abdülrauf Ulusoy, the Kaymakam of Doğubayazıt, who supported our useful and permanent project. The pictures of Ishak Paşa Palace were printed in different dimensions and used on the walls of all official and private business places. However, the largest of them was put on Vali Kutlu Aktaş Salon, where the symposium was held. The beautiful pictures of Ishak Paşa Palace were made in engraving technique and once again become immortalized.

The statue showing the "human-lion-eagle", the symbol of Ishak Paşa Palace, was replicated by Mr. Tarık Özkut, First Mechanized Infantry Brigadier General, in Doğubayazıt and placed at the entrances of various official buildings, as well as the conference hall. I congratulate the Brigadier

General Tarık Özkut for his ingenious idea that he saved this statue representing the excellence of human mind. This noble behavior is an inspiration to all of us who are in the aim of supporting the Anatolian civilizations.

The advertiser bags and objects of the symposium were made by Mr. Fuat Türkmen, a businessman from Ağrı.

At the very last day of the symposium "Aşure", the gift of Noah to all mankind, was prepared and delivered to everyone. Aşure, the oldest and the most unique food in Anatolia, will be prepared and delivered to people at the next International Symposium of Mount Ararat and Noah's Ark.

We wish that a "Noah's Ark Museum" will be opened in Doğubayazıt and an airport will be constructed so that thousands of people from Europe, America and Far East may come and visit Mount Ararat, the most beautiful bride of the world.

The development of touristic activities in Mount Ararat, the greatest and sacred mountain of all Near East and Middle East, and the magnificent works of my friend Ahmet Ertuğrul in trying to find Noah's Ark are admirable. On behalf of the Turkish nation, I present here my thanks to my dear friend Ahmet Ertuğrul for his achievements that will change the religion tourism of the whole Eastern Anatolia and also Doğubayazıt.

This book has been published jointly by the Province of Ağrı, the District of Doğubayazıt, and the Noah's Ark Ministries International (NAMI). I am grateful for their supports in the scientific researches.

The secretariat processes of the symposium and transforming the articles to a book were done by Vedat Evren Belli (M.A.). I thank him for his detailed, patient and hardworking performance. In addition I thank to Mr. Levent Kosova and Binnur Kosova, directors of the Matbaa Çözümleri Sanayi ve Dış Ticaret Ltd Company for their great efforts in making this great book of high quality.

Edited by
Prof. Oktay BELLİ
Suadiye-İstanbul 2007

SUNUŞ

Ağrı Dağı'nın kuzeybatı eteğinde geleneksel olarak düzenlenen Korhan Yaylası Şenlikleri.

2003 yılında Ağrı Valiliği ve Doğubayazıt Kaymakamlığı'nın ev sahipliğinde, İstanbul Üniversitesi Avrasya Arkeoloji Enstitüsü, Erzurum Atatürk Üniversitesi ve ÇEKÜL Vakfı'nın ortak organizasyonu ile "*Güneşin Doğduğu Yer: Doğubayazıt Sempozyumu*" düzenlenmiştir. İlk kez bu bölgenin arkeolojisi, tarihi, coğrafyası, edebiyatı, sosyolojisi, sanat tarihi, müziği, etnografyası ve turizmi enine boyuna tartışıldı ve gelecekte bu bölgede araştırma yapacak insanlara yardımcı olacak büyük bir kitap hazırlandı.

Doğubayazıtlı işadamı Sayın Selahattin Bayazıt tarafından bastırılan "*Güneşin Doğduğu Yer: Doğubayazıt Sempozyumu*" adlı bu önemli kitap, 2004 yılında Türkiye'de arkeoloji ile ilgili yapılan yayınlar arasında en başarılı kitap seçildi.

İki yıl sonra 7-11 Eylül 2005 tarihleri arasında yine Doğubayazıt'ta "*I. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu – I. International Symposium of Mount Ararat and Noah's Ark*" düzenlenmiştir. Bu sempozyum Doğubayazıt'ın kültür tarihinde önemli bir dönemin başlangıcı olduğu kadar, Doğu Anadolu, Kafkasya ve Kuzeybatı İran bölgeleri için de çok büyük bir önem taşımaktadır.

Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi ile ilgili dinsel inanç ve söylenceler komşu ülkelerden Rusya,

Ermenistan, Gürcistan, İran, Nahçıvan ve Azerbaycan'da da geçerli olmasına karşın, ilk kez bu sempozyum Doğubayazıt'ta düzenlenmiştir. Hiç kuşkusuz bunun en büyük onuru başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere, Ağrı Valiliği, Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Merkez Müdürlüğü, Ağrı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile ev sahipliği yapan Doğubayazıt Kaymakamlığı, İstanbul Üniversitesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi ve ÇEKÜL Vakfı'na aittir.

Doğubayazıt, Anadolu ile Orta Asya arasında bir köprü görevini gördüğünden, kültürel yönden Doğu ile Batı uygarlıklarının bir sentezini yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra Doğubayazıt, tıpkı Orta Anadolu'da Kültepe (*Kaneş*) gibi Anadolu'nun en eski uluslararası ticaret merkezidir. Doğuda Hindistan, Afganistan, Kuzeybatı İran üzerinden gelen ünlü "*İpek Yolu*", Doğubayazıt üzerinden Anadolu içlerine ve Trabzon Limanı'na ulaşmaktadır. Doğubayazıt Bölgesi'nin kültürel ve ticari özelliğinin bugüne değin irdelenmemesi, çok büyük bir eksikliklerdir. Düzenlenen bu sempozyumlar, hemen her şeyden önce Doğubayazıt Bölgesi'nin tarihi, ticari ve kültürel kimliğine yeni boyutlar kazandıracaktır.

Üniversitelerdeki bilim insanlarının en önemli görevlerinden biri, yaşadığı ülkenin sorunlarına duyarlı olması ve bu sorunların çözülmesi yönünde çabalar harcamasıdır. İnsanlar ile paylaşılmayan bilginin hiç bir değeri yoktur. Bu yüzden üniversitelerimizdeki bilim insanları halk ile buluşmalı ve bu tür sempozyumlarda bilgiyi insanların hizmetine sunmalıdırlar.

Sempozyumda Ağrı Dağı ve yakın çevresinin tarih, arkeoloji, sanat tarihi, coğrafya, jeoloji, etnografya, edebiyat, teoloji, spor, turizm, doğal çevre ve kültür varlıkları kapsamlı bir şekilde ele alınarak, Ağrı Dağı ve yakın çevresinin tarihi ve doğal zenginliklerinin korunması, yaşatılması ve turizme açılarak daha iyi değerlendirilmesi konusunda bir dizi karar alınmıştır.

Sempozyuma katılan 120' den fazla bilim insanı, Ağrı Dağı ve Nuh'un gemisi ile ilgili çeşitli konuları bilimsel bir ortamda tartışarak çok faydalı sonuçlara varmışlardır. Yani bugüne değin dağcılar, astronomlar, turizmciler Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisini tartışmışlar ve çoğunlukla da spekülasyona açık görüşlerini dile getirmişlerdir. Ancak bu sempozyum sırasında çeşitli konularda uzman 120' den fazla bilim insanı ilk kez bilimsel yöntemlerle konuyu tartışmış ve sonuçları halkın hizmetine sunmuşlardır. Bu açıdan *I. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu*, bölge ve Türkiye için dönüm noktası olmuştur. En büyük dileğimiz, uluslar arası bu önemli sempozyumun 2 ya da 3 yılda bir tekrar edilmesi ve gelenekselleştirilmesidir. Çünkü bu önemli uluslar arası sempozyumlar sayesinde, Doğubayazıt "*inanç turizmi*" nin merkezi haline gelecektir.

Sempozyumun ev sahipliğini, Ağrı Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile Doğubayazıt Kaymakamlığı yapmıştır. Sempozyumun başarılı geçmesi için Ağrı Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile Doğubayazıt Kaymakamlığı elinden gelen tüm çabayı harcamaktan geri kalmamıştır. Sempozyuma katılan hemen herkesin tüm otel ve yemek masrafları, DÖSİMM Merkez Müdürlüğü'nün tahsis ettiği ödenek ile Ağrı Valiliği tarafından karşılanmıştır. Organizasyon o kadar mükemmel bir şekilde yapılmıştır ki, tüm katılımcılar mutluluklarını defalarca dile getirmişlerdir. Bu yüzden Ağrı Valisi Sayın Yusuf Yavaşcan ve Doğubayazıt Kaymakamı Sayın Abdülrauf Ulusoy ile Ağrı İl Kültür ve Turizm Müdürü Sayın Ebu Muhsin Bulut ve sekreteryaya görevini başarılı olarak yürüten Sayın Erol Abaylı'ya duyarlı ve sorumlu davranışlarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sempozyumun başlama tarihinden 7 ay önce ünlü ressam Sayın Cemal Akyıldız'ı Doğubayazıt'a götürerek, İshak Paşa Sarayı'nın bir Türk ressamı tarafından yeniden çizilmesini gerçekleştirdik. Bu yararlı ve kalıcı projemizi destekleyen ileri görüşlü Ağrı Valisi Sayın Yusuf Yavaşcan ile Doğubayazıt Kaymakamı Sayın Abdülrauf Ulusoy'a minnettarım. Farklı büyüklüklerde bastırılarak çoğaltılan görkemli İshak Paşa Sarayı'nın resimleri tüm resmi ve özel iş yerlerinin

duvarlarını süslemiş, ancak en büyük boy resim sempozyumun düzenlendiği Vali Kutlu Aktaş Salonu'na asılmıştır. Gravür tekniğinde çizilen İshak Paşa Sarayı'nın güzel resimleri, bir kez daha ölümsüzleştirilmiştir.

İshak Paşa Sarayı'nın simgesi olan "insan-arслан-kartal"ı birlikte gösteren heykel, Doğubayazıt'ta Birinci Mekanize Piyade Tugay Komutanı Tuğgeneral Sayın Tarık Özkut tarafından yeniden yaptırılarak çoğaltılmış ve hem konferans salonuna, hem de çeşitli resmi kurumların kapı girişlerine konulmuştur. Söylencelere konu olan ve insan zekasının üstünlüğünü simgeleyen bu ünlü heykeli İshak Paşa Sarayı'nın odalarında yok olmaktan ve unutulmaktan kurtaran Sayın Tuğgeneral Tarık Özkut'u, bu engin düşünce ve davranışından dolayı kutlarım. Benzerine çok az rastlanan bu soylu davranış, torunlarımızdan miras olarak kalan ve Anadolu uygarlıklarını savunan bizler için bir esin kaynağı olmuştur.

Sempozyumun tanıtıcı eşya ve çantaları, Ağrılı iş adamı Sayın Fuat Türkmen tarafından yaptırılmıştır. Bu anlamlı ve değerli katkılarından dolayı kendisine çok teşekkür ederim.

Sempozyumun son kapanış günü, Hz. Nuh'un insanlığa armağanı olan "Aşure" yapılmış ve katılımcıların yanı sıra, hemen her kese dağıtılmıştır. Bundan sonra yapılacak olan *Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu*'nda da Anadolu'nun en eski ve özgün yemeği olan aşure yapılacak ve Hz. Nuh Peygambere şükran borcu olarak tüm insanlara dağıtılacaktır.

En büyük dileğimiz, Doğubayazıt'ta "Nuh'un Gemisi Müzesi"nin açılması ve hava alanının yapılarak tüm Avrupa, Amerika ve Uzak Doğu ülkelerinden onbinlerce insanın buraya taşınarak, Anadolu ve Dünyanın en güzel gelini Ağrı Dağı'nın izlettirilmesidir.

Ön Asya ve Orta Doğu'nun en görkemli ve kutsal dağı olan Ağrı Dağı'ndaki turizm faaliyetlerinin gelişmesi ve özellikle Hz. Nuh'un Gemisi'nin bulunması araştırmalarını büyük bir özveriyle yürüten değerli dostum Ahmet Ertuğrul'un olağan üstü çalışmaları, taktire şayandır. Başta Doğubayazıt olmak üzere, tüm Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki inanç turizminin kaderini değiştirecek böylesine önemli bir çalışmayı bıkmadan usanmadan yürüten ve bizlere örnek olan değerli dostum Ahmet Ertuğrul'a, Anadolu uygarlıkları ve Türkiye halkı adına sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kitabın baskı işlemleri, Ağrı Valiliği-Doğubayazıt Kaymakamı Sayın Cemalettin Demircioğlu başta olmak üzere, Noah's Ark Ministries International'ın (NAMI) maddi destekleri ile gerçekleştirilmiştir. Bilimsel çalışmalara yaptıkları değerli katkılardan dolayı kendilerine minnettarım.

Sempozyumun sekretarya işlemleri ile makalelerin kitaba dönüştürülmesi çalışmaları, Vedat Evren Belli (M.A.) tarafından yapılmıştır. Titiz, zahmetli ve özenli çalışmalarından dolayı kendisine ne kadar teşekkür etsem azdır. Ayrıca kitabın kaliteli olarak basılması için elinden gelen yardımı ve kolaylığı esirgemeyen Matbaa Çözümleri Sanayi ve Dış Ticaret Limited Şirketi yöneticilerinden Sayın Levent Kosova ve kardeşi Sayın Binnur Kosova'ya çok teşekkür ederim.

Editör
Prof. Dr. Oktay BELLİ
Suadiye-İstanbul 2007